

A Fidesz magyszavazók 20 éve

A Fidesz elkötelezett szavazóinak társadalmi háttere és szakpolitikai véleményei 2002 és 2021 között

A REPUBLIKON INTÉZET ELEMZÉSE

2023. április

- Elemzésünkben a Fidesz magiszavazóit – olyan választók, akik két választás között is erős kötődéssel rendelkeznek a párt felé – vizsgáltuk 2002 és 2021 között társadalmi hátterük és kulturális jellemzőik, szakpolitikai véleményük alapján.
- Lényeges, hogy az elemzésben vizsgált magiszavazói csoport nem fedti le teljes mértékben a Fidesz szavazótáborát. A 2022-es választások során az összes választójogosult 39 százaléka szavazott a Fideszre, azonban a magiszavazók aránya a teljes népességhez viszonyítva 2021-ben csupán 19 százalék volt. A Fidesz választási győzelmében tehát jelentősebb a peremszavazók szerepe 2022-ben.
- Az általános politikai szociológiai tendenciáknak megfelelően a magiszavazók a peremszavazókhoz képest magasabb iskolai végzettséggel rendelkeznek, lakóhely alapján nem tekinthetők kifejezetten kistelepülési választóknak.
- A nemi arányok változásán a nők javára és az emelkedő átlagéletkoron kívül más egyértelmű, lényeges változás a Fidesz tábor esetében nem fedezhető fel. A vizsgált 20 év alatt kisebb nagyobb mozgások jellemzőek a lakóhely, végzettség, kulturális és szakpolitikai tekintetben.
- Az adatok arra utalnak, hogy a Fidesz magiszavazók az általános politikai elégedettségük alapján nyilvánítanak véleményt az adott szakpolitikai kérdésben, így az oktatás és az egészségügy helyzete kapcsán.
- A Fidesz politikája, a konfliktusok generálása, a felülről végzett mozgósítás így inkább fenntartja a szimpatizánsok, magiszavazók figyelmét, elköteleződését, semmint befolyásolná véleményüket a vizsgált kérdésekben. A Fidesz politikai teljesítménye ebben a tekintetben a tábornak való megfelelés, a tábor egyben tartása.
- A nemi arányok tekintetében 2002-ben kiegyensúlyozott volt a Fidesz magiszavazóinak tábora, a 2020-as évek elejére azonban kifejezetten női párt lett.

- A 2002 és 2021 közötti időszakban több mint 10 évvel nőtt a Fidesz megszavazóinak átlagéletkora. A 2002-es adatfelvétel szerint 43 év volt az átlagéletkoruk, ami 2021-ben már 54,6 év volt.
- A Fidesz megszavazóinak 44,6 százaléka lakott falun vagy községben 2002-ben, amely arány 2021-ben 37,7 százalék. A nagyvárosi Fidesz szimpatizánsok aránya a 2002-es eredményekhez képest 2021-ben 6 ponttal 24 százalékra nőtt.
- A Fidesz megszavazók döntő többsége, a 2002 és 2021 közötti időszakban 74-82 százaléka középfokú végzettséggel rendelkezik. A főiskolát, egyetemet végzettek aránya 2002-ben és 2021-ben szinte azonos, 16,4, ill. 16,5 százalék.
- A korszak elején a Fidesz szimpatizánsok 26,7, a végén 26,9 százaléka járt legalább havonta egyszer templomba.
- A melegekkel, leszbikusokkal szemben egyfajta semleges álláspontot képviselnek a vizsgált időszak elején, valamint a végén is.
- Noha a bevándorlás nem volt kézzelfogható jelenség 2015-öt megelőzően, a Fidesz elkötelezett támogatói korábban sem gondolták, hogy az jót tesz az országnak.
- Az Európai Parlamentben való bizalom tekintetében sem fedezhető fel lényeges különbség 2002 és 2021 között, holott a Fidesznek sok konfliktusa van az Európai Parlamenttel az utóbbi évtizedben. A Fidesz megszavazók megítélése szerint 2006 óta folyamatosan javul az oktatás és az egészségügy állapota.

BEVEZETÉS

A Fidesz népszerűségét a 2022-es választás óta eltelt egy évben jelentősen nem befolyásolta az európai viszonylatban is kiemelkedő infláció, az energiaárak elszabadulása, a Völner-Schadl ügy. A reprezentatív kutatások szerint továbbra is 2,6 milliós tábora van a Fidesznek. A legnagyobb kormánypárt képes volt egyben tartani szavazóit a korábban is hatásos eszközökkel, így célzott juttatásokkal (13. havi nyugdíj), felülről, állami források segítségével végzett mozgósítással (nemzeti konzultáció), valamint a köz- és közösségi médiában, továbbá a közterületen folytatott, szintén állami források bevonásával folytatott kommunikációs kampányával.

Míg a liberális- és baloldalon jelentős átrendeződések történtek az utóbbi 20 évben, a Fidesz a 2002-es választások óta a domináns párt a jobboldalon. Az „egy a tábor, egy a zászló” jelszó szellemében a Fidesz fokozatosan integrálta szervezetileg és személyileg is a többi jobboldali pártot, valamint szavazóikat.

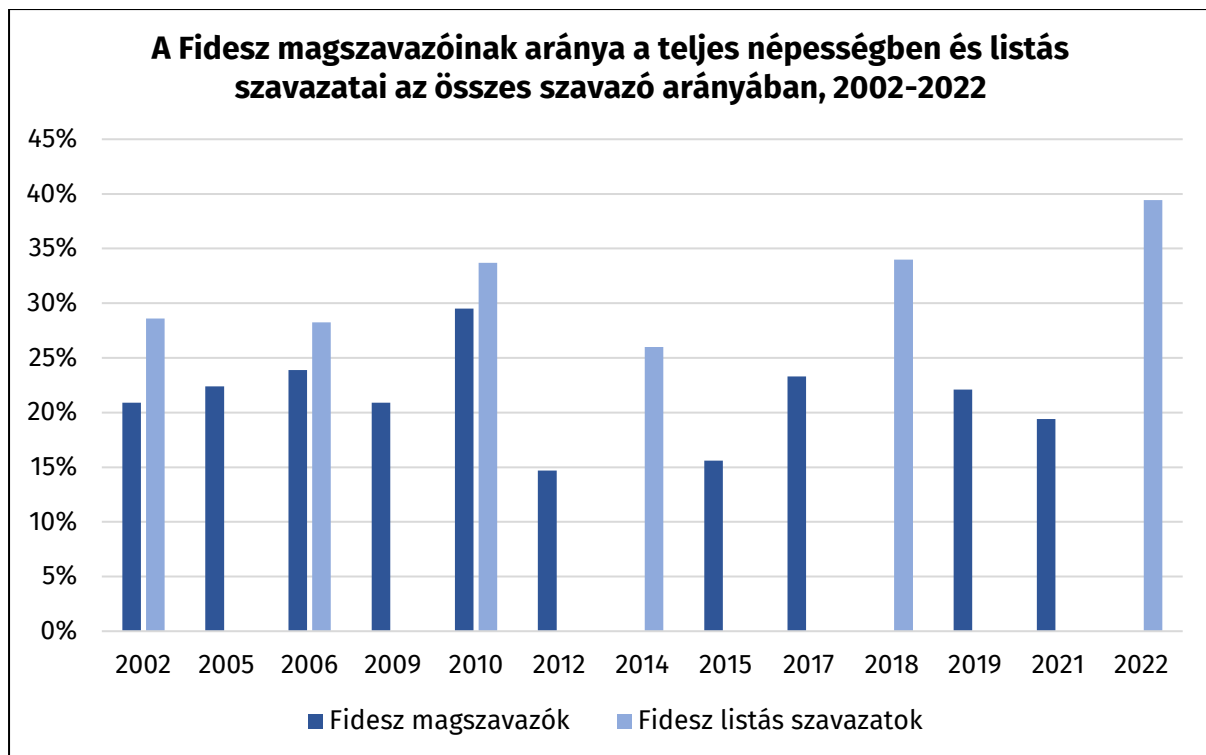
A kontinuitás miatt érdemes megvizsgálni ennek a szavazótábornak magját, annak társadalmi hátterét, szakpolitikai véleményét az elmúlt 20 évben. A hosszú, idősoros összehasonlítás lehetővé teszi tendenciák azonosítását.¹ Elsősorban arra voltunk kíváncsiak, hogy a van-e jelentős különbség a szavazótábor tekintetében az ellenzéki és a kormányon töltött időszak között, illetve a rezsim kiépülésének kezdete, a 2010-es évek eleje, valamint a megszilárdult rezsim, tehát a 2020-as évek eleje között.

A kutatás során azokat a válaszadókat vizsgáltuk, akik az adott évben a Fideszt nevezték meg arra a kérdésre, hogy van-e olyan politikai párt, amely közelebb áll hozzájuk, mint a többi. Ezeket a válaszadókat tekintjük a Fidesz magszavazóinak.

¹ Az elemzést a European Social Survey 2002 és 2021 között felvett, összesen tíz kutatási hullám adatainak felhasználásával végeztük. A véletlenszerű mintavétel eredményeként a minta reprezentatív minden 15 éves és idősebb, az adott országban lakóhellyel rendelkező egyénre függetlenül nemzetiségére, állampolgárságára, anyanyelvére. A Fidesz szimpatizáns minta nagysága évenként változó, 265 (2012) és 461 (2010) között mozog.

EREDMÉNYEK

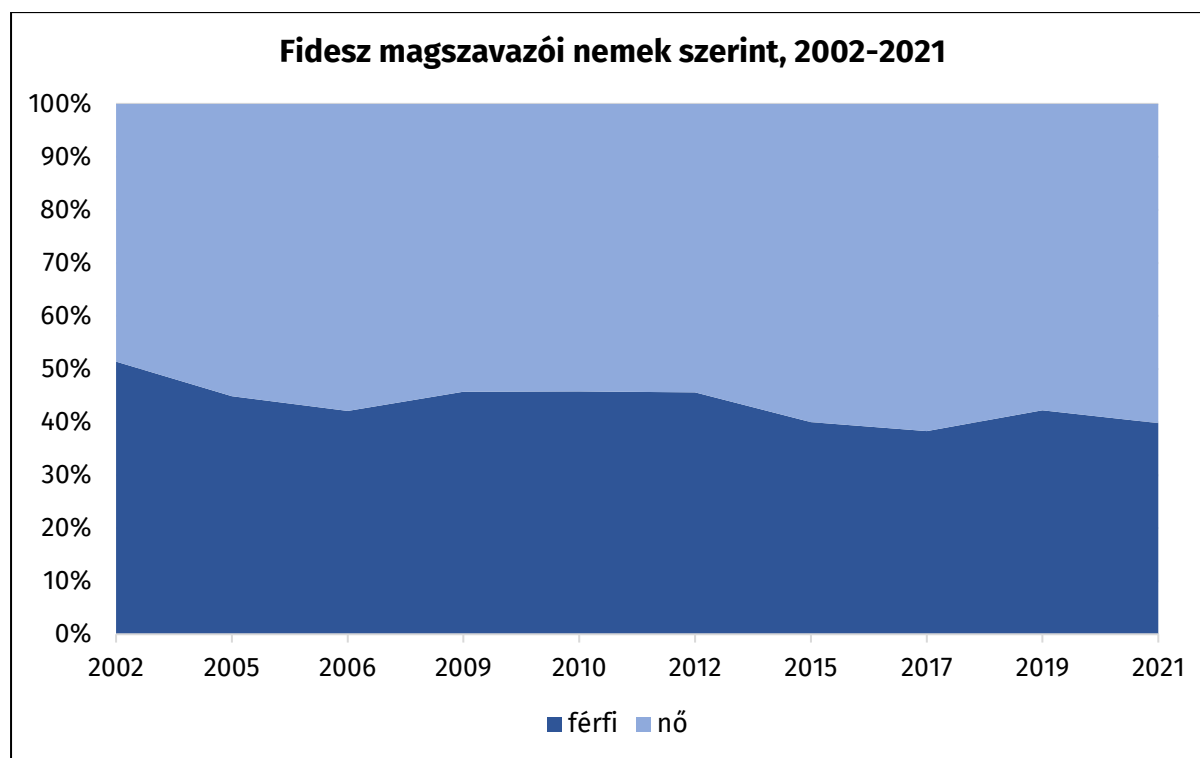
Az elemzésben vizsgált magyszavazói csoport nem fedi le teljes mértékben a Fidesz szavazótáborát. Ahogy az 1. ábra mutatja, a 2010-es évek végére egyre kisebb a magyszavazói tábor aránya az összes szavazóhoz képest, növekszik a peremszavazók száma. Elemzésünkben tehát előbbiekre, az ábrán sötétkékkel jelzett elkötelezett, Fidesz magyszavazókra fókuszálunk. A Fidesz magyszavazók aránya a teljes népességhez viszonyítva 2010-ben volt a legmagasabb, 30 százalék, ugyanabban az évben a választójogosultak 34 százaléka szavazott listán a Fideszre. A 2022-es választások során az összes választójogosult 39 százaléka szavazott a Fideszre, azonban a magyszavazók aránya a teljes népességhez viszonyítva egy évvel korábban, 2021-ben csupán 19 százalék volt, ami alacsonyabb a 2002-es 21 százalékos magyszavazói aránynál is. A Fidesz választási győzelmében tehát nagyobb a peremszavazók szerepe 2022-ben.

1. ábra: A Fidesz magyszavazóinak aránya a teljes népességben és listás szavazatai az összes szavazó arányában, 2002-2022

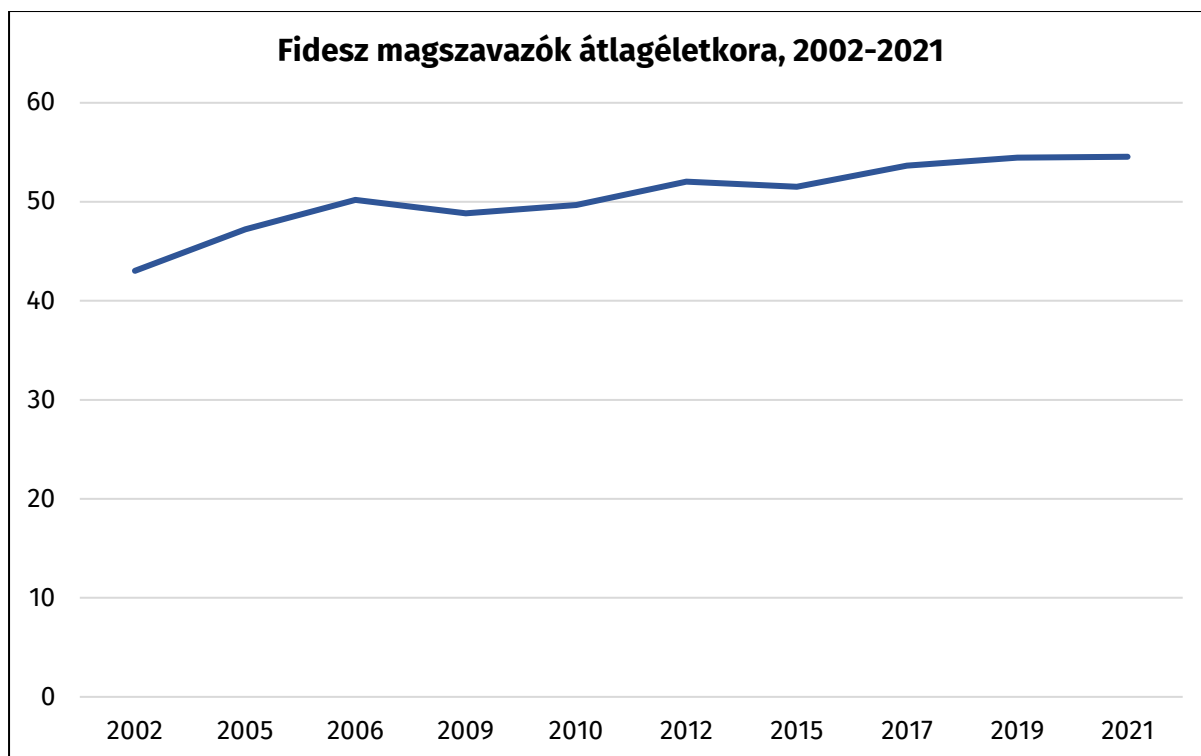
A nemi arányok tekintetében kiegyensúlyozott volt 2002-ben a Fidesz magyszavazóinak tábora, a 2020-as évek elejére a Fidesz kifejezetten női párt lett. Míg 2002-ben még 51,4 százalék volt a férfiak aránya, az 2022-re 40 százalék alá

csökkent (2. ábra). Az ellenzéki időszakban, valamint a 2010-es évek elején stabilan 55 százalék körül mozgott a női elkötelezett választók aránya, ami a 2010-es évek végére fokozatosan 60 százalékra erősödött. A női szimpatizánsok magasabb aránya összefüggésben lehet a Fidesz családpolitikájának ügyes kommunikációjával, családbarát önmeghatározásával.

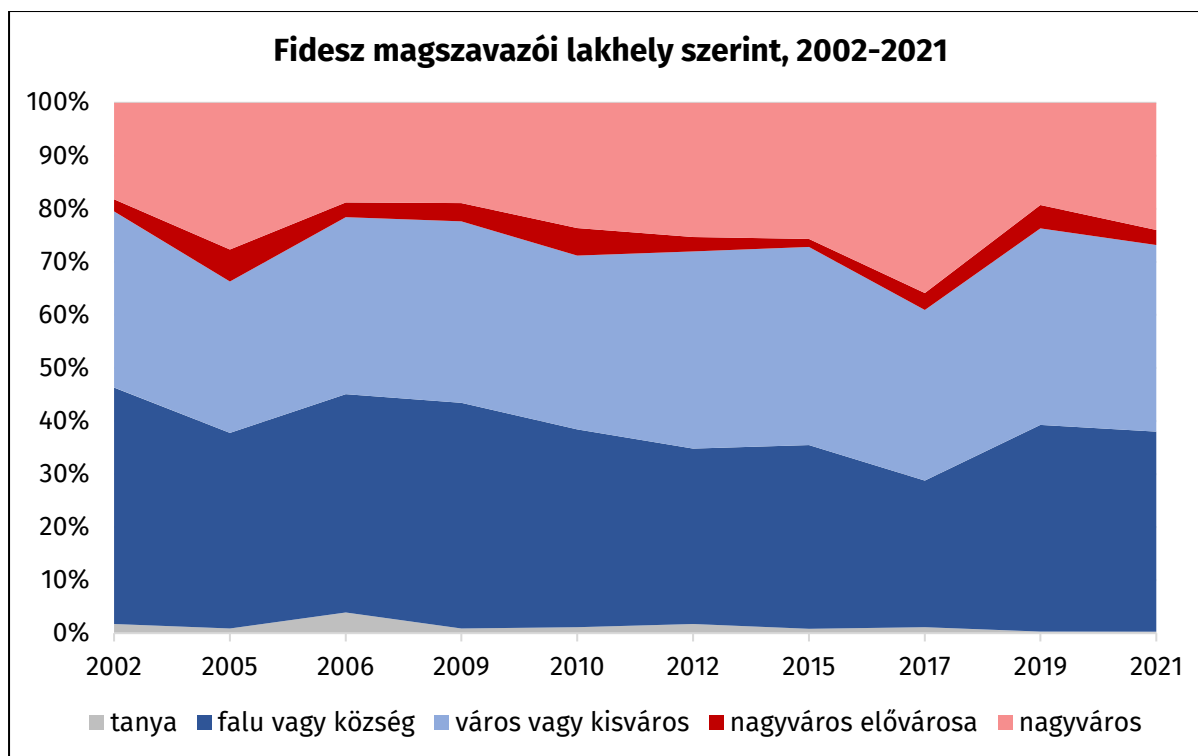
2. ábra: Fidesz megszavazói nemek szerint, 2002-2021

A 2002 és 2021 közötti időszakban egyértelműen nőtt a Fidesz megszavazók átlagéletkora. A 2002-es adatfelvétel szerint 43 év volt az átlagéletkoruk, ami 2021-ben már 54,6 év volt. A Fidesz elkötelezett szavazóinak átlagéletkora tehát a vizsgált időszakban több mint 10 évvel nőtt. Ahogy látni fogjuk, a Fidesz szimpatizánsainak tábora ebben a két tekintetben, tehát a nemi arányok és az átlagéletkor szerint változott a legtöbbet.

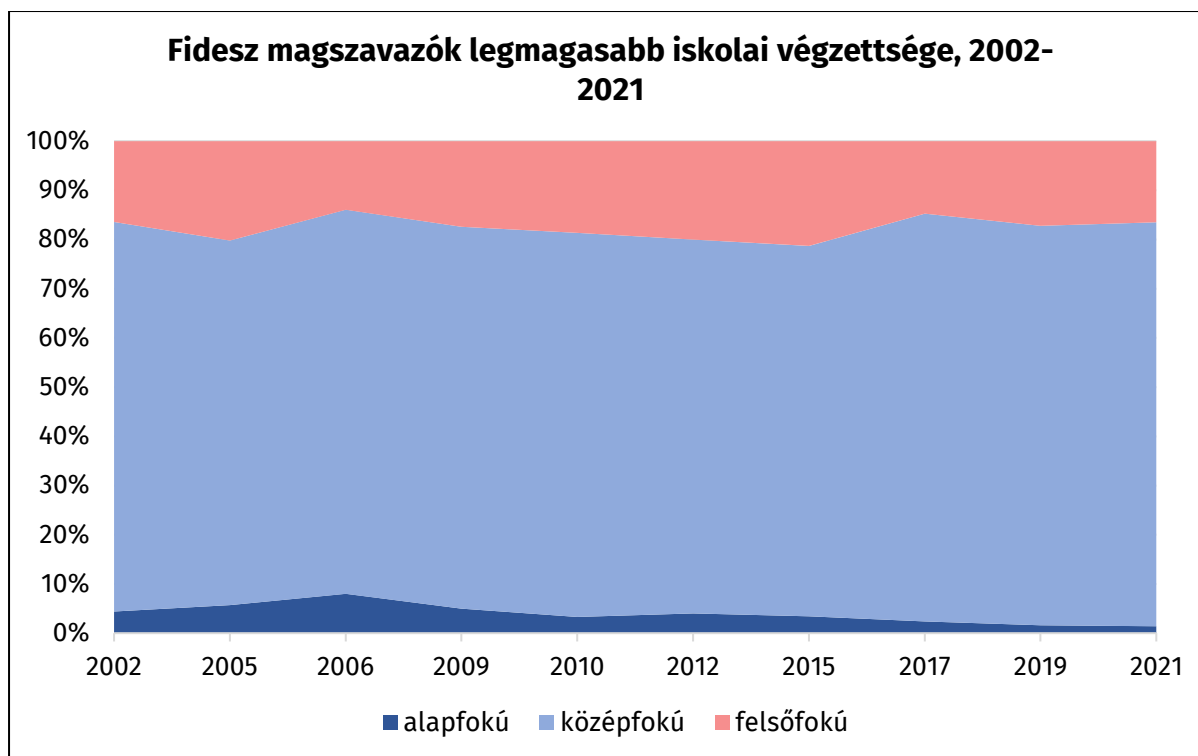
3. ábra: Fidesz megszavazók átlagéletkora, 2002-2021

A Fidesz megszavazóinak 44,6 százaléka lakott falun vagy községben 2002-ben, amely arány 2021-ben 37,7 százalék (4. ábra). A nagyvárosi Fidesz szimpatizánsok aránya a 2017-es adatfelvétel idején volt a legnagyobb, a teljes tábor több mint harmadát tette ki számuk (35,9%). A 2002-es eredményekhez képest 2021-ben 6 ponttal 24 százalékra nőtt arányuk. Hozzájuk képest meghatározóbb a városi, kisvárosi Fidesz megszavazók sokasága, akik a tábor valamivel több, mint harmadát jelentik. Összességében azonban nem jellemző, hogy az elkötelezett választók között egyre nagyobb szerepük lenne a kifejezetten kisebb településen élőknek a 2000-es évek elejéhez képest. Amiből következik, hogy a kistelepüléseken nagyobb arányban lehetnek a peremszavazók.

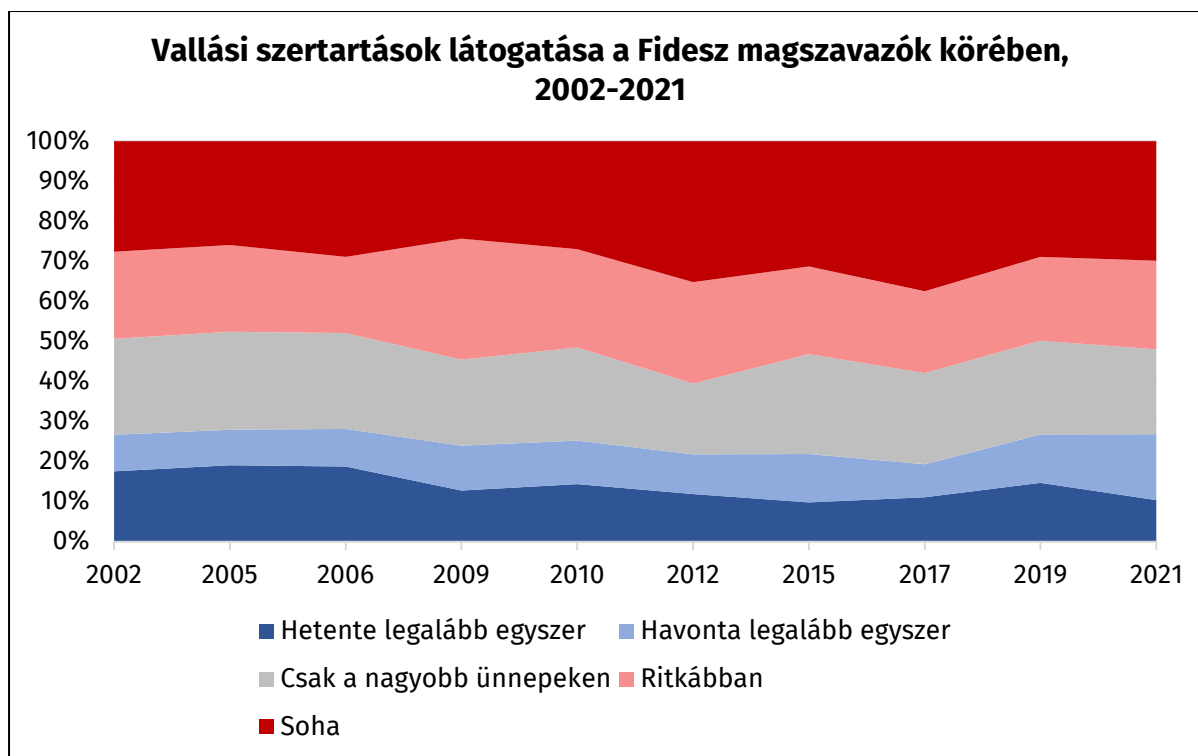
4. ábra: Fidesz megszavazói lakhely szerint, 2002-2021

Az iskolai végzettség esetében is hasonló jelenség figyelhető meg, mint a lakhely kapcsán. Vannak ugyan bizonyos mozgások a vizsgált időszakban, de lényegesen nem változik a Fidesz megszavazói tábor összetétele az oktatási háttér alapján. Az általános demográfiai trendeknek megfelelően egyre kisebb az alapfokú iskolai végzettséggel bírók, tehát a legfeljebb nyolc általános iskolai osztályt végzettek aránya. A Fidesz megszavazók döntő többsége, a 2002 és 2021 közötti időszakban 74-82 százaléka középfokú végzettséggel rendelkezik. A főiskolát, egyetemet végzettek aránya 2015-ben volt a legmagasabb, 21,3 százalék, azonban a két végponton, 2002-ben és 2021-ben szinte azonos, 16,4, ill. 16,5 százalék. Az adatok ugyanakkor azt mutatják, hogy 2015-ig növekedett a diplomások aránya, majd 2017-ben került a mélypontra.

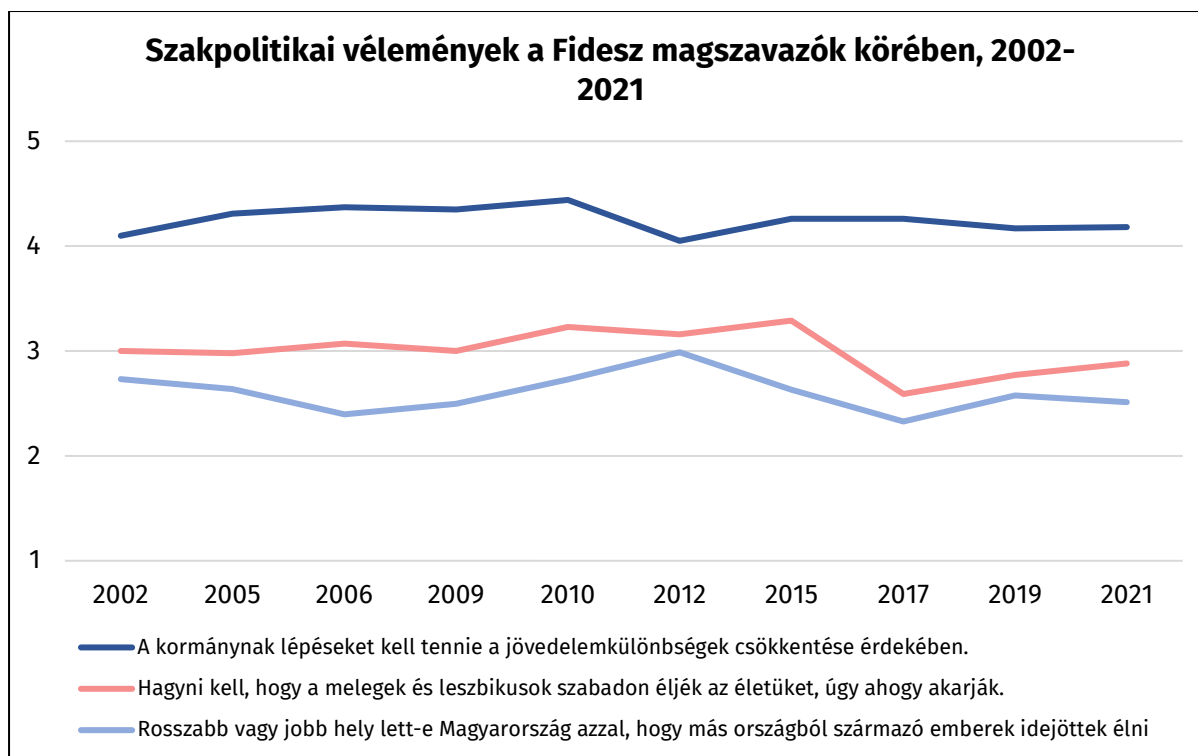
5. ábra: Fidesz megszavazók legmagasabb iskolai végzettsége, 2002-2021

Megvizsgáltuk végül, hogy különleges alkalmaktól eltekintve, mint az esküvők és a temetések, milyen gyakran vesznek részt vallási szertartáson a Fidesz megszavazói (6. ábra). Az érdekelt minket elsősorban, hogy gyakorlatban mennyire követi az elkötelezett tábor a Fidesz által képviselt vallásos világnézetet. Az eredmények azt mutatják, hogy ebben a tekintetben sem volt lényeges változás 2002 és 2021 között. A korszak elején a Fidesz megszavazók 26,7, a végén 26,9 százaléka járt legalább havonta egyszer templomba. A teljes népességben ez az arány 2021-ben 18,6 százalék volt. Egy 2015-ös kiugrástól eltekintve folyamatosan csökkent a nagyobb ünnepeken szertartásra járók száma (2021: 21,2%). Ennél ritkábban 2021-ben a Fidesz szimpatizánsok 22,1 százaléka jár szertartásra, nagyjából harmaduk (29,9%) pedig soha. A 2010-es kritikus választás, valamint a 2016-os kvótanépszavazás után volt a legnagyobb a szertartásra nem járó Fidesz megszavazók aránya. Ezekben az időszakokban bővíthetett a párt elkötelezett szavazótáborra, így megjelentek a nem gyakorló vallásos szavazók is a Fidesz mellett.

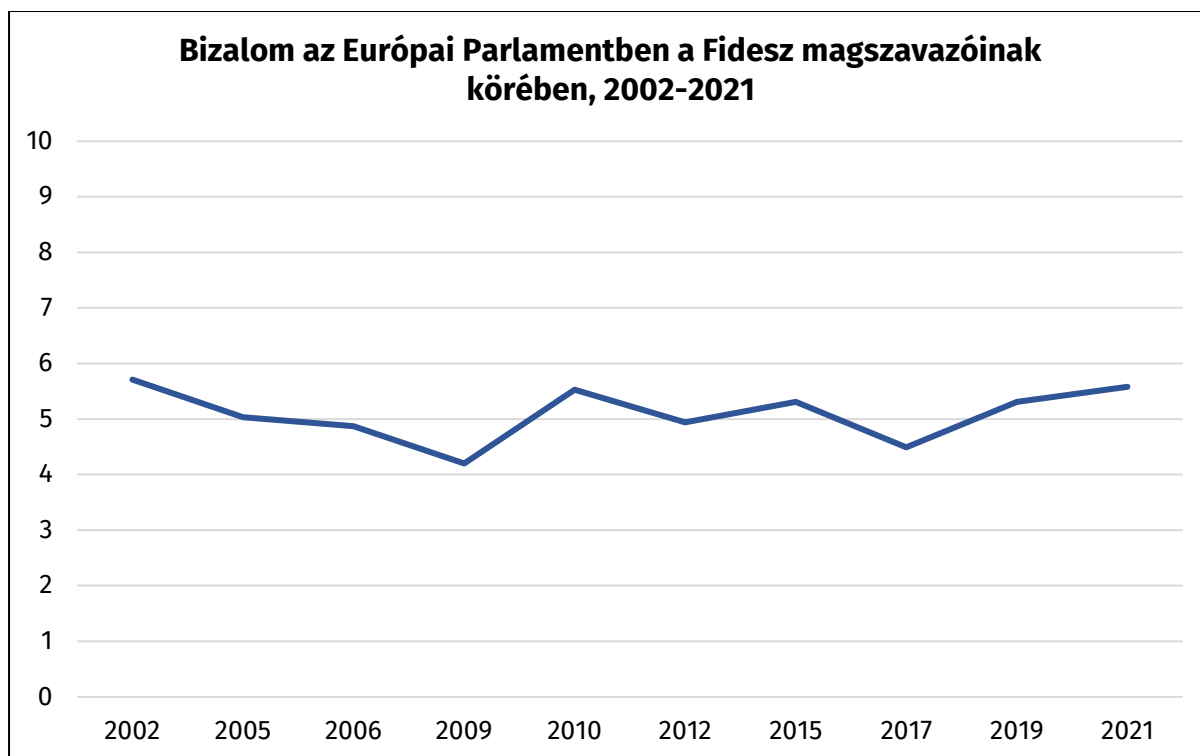
6. ábra: Vallási szertartások látogatása a Fidesz megszavazók körében, 2002-2021

A társadalmi háttér mellett azt is megvizsgáltuk, miként változott a Fidesz megszavazói táborának véleménye bizonyos szakpolitikai kérdésekben, valamint politikai intézmények megítélése tekintetében. Megnéztük, mi a véleményük 1-től 5-ig maga kormánypártiaknak olyan alapvető szakpolitikai kérdésekben, mint a jövedelemkülönbségek csökkentése, és a melegekkel, leszbikusokkal szembeni tolerancia (7. ábra). Ahogyan a magyar társadalom többségére, úgy a Fidesz elkötelezett szavazóira is jellemző egy baloldali újraelosztási politika. Ez némileg csökken 2012-ben, aminek az oka a gazdasági válság, a devizahitelek megsegítése lehet. A melegekkel, leszbikusokkal szemben egyfajta semleges álláspontot képviselnek a vizsgált időszak elején, valamint az erősödő melegellenes kampány ellenére a végén is. Ebben az esetben 2017-ben mérhető alacsonyabb tolerancia, ami a menekült- és idegenellenes kormányzati kommunikáció következménye lehet. Erősíti ezt a feltételezést, hogy ebben az időszakban csökkent a bevándorlás elfogadottsága is a Fidesz megszavazók körében. Noha a bevándorlás nem volt kézzelfogható jelenség 2015-öt megelőzően, a Fidesz elkötelezett támogatói korábban sem gondolták, hogy az jót tesz az országnak.

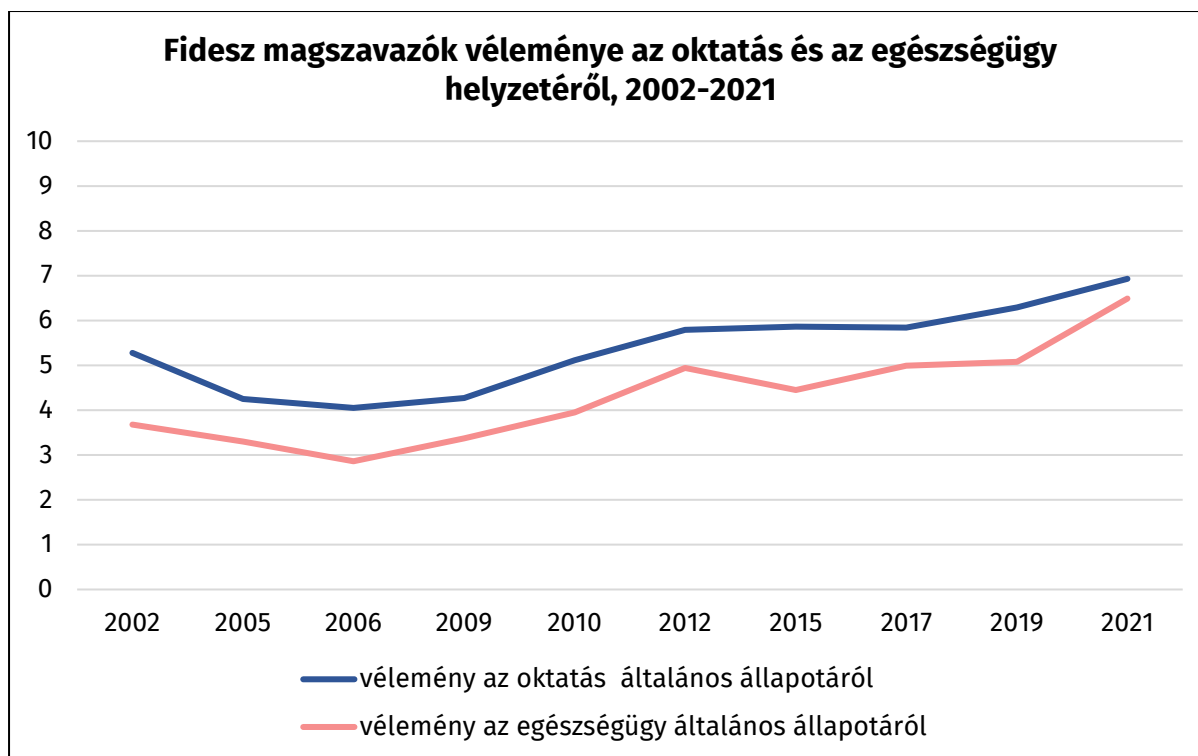
7. ábra: Szakpolitikai vélemények a Fidesz megszavazók körében, 2002-2021 (1=egyáltalán nem, nagyon rossz; 5=teljes mértékben, nagyon jó)

A 8. ábra mutatja, hogy egy 0-tól 10-ig terjedő skálán mennyire bíznak az Európai Parlamentben a Fidesz megszavazói. Ez az adat többet árulhat el a Fidesz elkötelezett szavazóinak EU-val kapcsolatos véleményéről, mint a tagság támogatottsága. Érdekes módon ebben az esetben sem fedezhető fel lényeges különbség 2002 és 2021 között, a két átlag 5,71, ill. 5,58 pont. A legalacsonyabb bizalmat 2009-ben lehetett mérni. Noha a Fidesznek sok konfliktusa van az Európai Parlamenttel, a Fidesz megszavazók inkább az általános politikai helyzetértékelésük tükrében alkotnak véleményt az intézményről.

8. ábra: Az Európai Parlamentbe vetett bizalom a Fidesz megszavazóinak körében, 2002-2021 (0=egyáltalán nem bízunk meg; 10=teljesen megbízunk)

A Fidesz elkötelezett szimpatizánsainak megítélése szerint 2006 óta folyamatosan javul az oktatás és az egészségügy állapota, még a 2009-es adatok szerint is (9. ábra). Az egészségügy kapcsán 2015-ben mérhető visszaesés.

9. ábra: Fidesz megszavazók véleménye az oktatás és az egészségügy helyzetéről, 2002-2021 (0=nagyon rossz, 10=nagyon jó)

Elemzésünkben a Fidesz megszavazóit vizsgáltuk 2002 és 2021 között társadalmi hátterük és kulturális jellemzőik, szakpolitikai véleményük alapján. A nemi arányok változásán a nők javára és az emelkedő átlagéletkoron kívül más egyértelmű, lényeges változás a Fidesz elkötelezett táborának esetében nem fedezhető fel. A vizsgált 20 év alatt kisebb nagyobb mozgások jellemzőek a lakóhely, végzettség, kulturális és szakpolitikai tekintetben. Az adatok arra utalnak, hogy a Fidesz megszavazók az általános politikai elégedettségük alapján nyilvánítanak véleményt az adott szakpolitikai kérdésben, így az oktatás és az egészségügy helyzete kapcsán. A Fidesz politikájára egyre jellemzőbb a Nyugat-ellenesség, a menekültekkel, szexuális kisebbségekkel szemben folytatott politikai kampányok, ugyanakkor az elkötelezett választók véleménye nem változik lineárisan, még a templomba járás sem jellemzőbb körökben. A Fidesz politikája, a konfliktusok generálása, a felülről végzett mozgósítás inkább fenntartja a megszavazók, elkötelezett választók figyelmét, elköteleződését, semmint befolyásolná véleményüket az adott kérdésben.